

Maailmahariduse andmine ja selle mõju UNESCO ühendkoolides

2014 aasta uuringu raport

Peeter Vihma

Uuringu tellis MTÜ Mondo. Uuringu valmimist toetas Eesti Välisministeerium arengukoostöökse ette nähtud vahenditest.

Uuringust.....	4
Uurimisküsimused ja meetodid.....	6
Uuringu tulemused I: õpetajate ja juhtkonna perspektiiv	8
Õpetajate ja juhtkonna perspektiivist: kokkuvõte ja soovitused.....	8
Võrgustikes osalemine.....	9
Infovahetus ja tegevuste planeerimine UNESCO võrgustiku töös.....	10
Maailmahariduslike materjalide jt ressursside kasutus.....	12
Uuringu tulemused II: õpilaste perspektiiv.....	15
Õpilaste perspektiivi kokkuvõte	15
Teadlikkus üleilmsetest probleemidest.....	16
Infokanalite olulisus ja kasulikkus	18
Õppevahendite ja –meetodite kasutamine	19
Õpilaste aktiivsus ja huvi poliitika vastu	20
Väärtused.....	21

Uuringust

Seekordne maailmahariduse uuring keskendub UNESCO ühendkoolide võrgustiku koolidele. Kui eelnevad uuringud on valinud osalevas koolis välja äsja maailmaharidust saanud või valikkursust kuulanud õpilased, siis seekord uuriti kooli tervikuna – õpilasi mitmetest klassidest, õpetajaid ja juhtkonda.

UNESCO ühendkoolide eesmärk on pakkuda õpilastele võimalusi arendada rahu, sallivust ja demokraatiat nii Eestis kui laiemas maailmas. UNESCO koolide võrgustik keskendub tegevusele neljas valdkonnas:

- maailma valupunktid ja ÜRO roll nende lahendamisel (vaesus, nälg, haigused, töötus, keskkonnasaastatus, kirjaoskamatus, kultuuriline identiteet, sooline võrdõiguslikkus, rahvastikuküsimused jne);
- inimõigused ja demokraatia (sallivus, rassismi ja eelarvamuste taunimine, kodanikuvastutus, mittevägivaldne konfliktide lahendamine), alusdokumendiks ÜRO Inimõiguste deklaratsioon;
- teiste kultuuride tundmaõppimine (kontaktide loomine immigrantidega, riigis asuvate teiste riikide saatkondadega ja kultuurikeskustega), kultuurilise mitmekesisuse ja kultuuripärandi tutvustamine;
- keskkonnaprobleemid ja jätkusuutlik areng (saaste, energia, loodusvarad)

Ühendkoolide võrgustik töötab tänu pühendunud õpetajatele, kes soovivad oma õpilastele anda lisaharidust, avaradada enda ja oma õpilaste maailmavaadet ning suurendada nende tolerantsust.

UNESCO kooliks võivad pürgida avalduse esitanud koolid, kes on täitnud järgmised tingimused:

- Eestis registreeritud haridusasutuseks olemist;
- oma tegevustes UNESCO põhimõtete arvestamist;
- toetuse omamist võrgustikus osalemiseks kooli juhtkonnalt ja kollektiivilt, pedagoogidelt, õpilastelt ja lastevanematelt;
- UNESCO nelja teemavaldkonna lõimimist õppekavasse, tunnivälisesse tegevustesse, kooli poliitikatesse;
- valmisolekut regionaalseks ja rahvusvaheliseks koostööks ning kontaktide arendamist teiste UNESCO koolidega riigisiselt;
- avatust loomaks kontakte ja partnerlust oma kogukonnas (MTÜd, ettevõtted jm);
- iga-aastase tegevuskava koostamist;
- iga-aastase aruande esitamist oma kooli tegevuskava täitmise kohta Eesti UNESCO koolide rahvuslikule koordinaatorile/BSP koolide koordinaatorile.

UNESCO ühendkoole on hetkel Eestis kokku 18 ning lisaks kandideerivad 2013/2014 UNESCO kooli nimetusele kolm kooli. UNESCO ühendkoolide tegevust Eestis koordineerib MTÜ Mondo.

Kvantitatiivsete andmete analüüsimisel pakkusid hindamatut abi
sotsioloogiatudengid Laura Mere ja Birgit Aasmäe. Tänan!

Uurimisküsimused ja meetodid

Selleaastase uuringu eesmärgiks oli neutraalse kõrvalseisjana koguda täiendavat infot lisaks sellele, mis tuleb välja UNESCO koolide koorinaatori ja koolide vahelisest tavapärasest suhtlusest. Uuringul oli kaks täpsemat eesmärki:

- välja selgitada UNESCO ühendkoolide õpetajate ja juhtkonna hoiakuid, arvamusi ja tegutsemise praktikad võrgustiku töö osas
- võrrelda UNESCO kooli õpilaste ja võrgustikku mitte kuuluvate ja maailmahariduslikes tegevustes mitteaktiivsete koolide õpilaste teadmisi ja hoiakuid globaalsete teemade kohta

Nende eesmärkide saavutamiseks viidi läbi nii kvalitatiivne kui kvantitatiivne analüüs.

Kvalitatiivse analüüsi käigus koguti andmeid intervjuude abil UNESCO koolide juhtkonna ja õpetajatega. Intervjuudel käsitleti järgmisi teemasid:

- Võrgustikes osalemine
- Infovahetus ja tegevuste planeerimine UNESCO võrgustiku töös
- Maailmahariduslike materjalide jt ressursside kasutus
- Soovid ja soovitusel

Intervjuud toimusid silmast-silma kohtumistel koolides. Intervjuud kestsid 30-50 minutit. Kasutati nii üksikintervjuud kui ka fookusgrupp-tööpi intervjuueerimist. Intervjuud lindistati, transkribeeriti ning analüüsiti teemaanalüüsi meetoditega. Kokku intervjuueeriti 15 inimest 6 erinevast UNESCO ühendkoolist.

Kool	Intervjuueeritud inimesed
Viimsi kool	Direktor, arendusjuht, tugikeskuse juht
Jüri Gümnaasium	Arendusjuht, õppedirektor, ajalooõpetaja
Tartu Hiie kool	Direktor, geograafiaõpetaja, arvutiõpetaja
Tartu Tamme gümnaasium	Direktor, ühiskonnaõpetuse õpetaja
Ardu Keskkool	Direktor, õppejuht
Tallinna Tehnikagümnaasium	Direktor, arendusjuht

Kvantitatiivse analüüsi käigus koguti andmeid ankeetide abil nii UNESCO ühendkoolide õpetajatelt kui õpilastelt.

Anketeerimise eesmärk oli koguda andmeid kahest keskkooliklassist igas uuritavas koolis ning kõikidelt õpetajatelt, kes nendele klassidele aineid õpetavad. Klasside täpne valik jäi kooli juhtkonna enda otsustada. Õpilaste ankeete saadi tagasi 311, mis on üle kahe korra rohkem kui eelmisel aastal.

Kui eelmiste aastate uuringud on uurinud ühte klassi koolis (mis on välja valitud kui käimasoleval õppeaastal maailmaharidusega kõige enam kokku puutunud klass kooli), siis seekordne mitme klassi hõlmamine lubab paremini uurida kooli

kui tervikut. Eelduseks on see, et praeguse valimi moodustamise korral on võimalik näha, kuidas UNESCO võrgustikus osalemine on levinud kooli sees laiemalt, mitte ainult n.ö. eesrindlike klasside seas.

Kool	Anketeeritud klassid	Õpilaste arv
Viimsi kool	10, 11	77
Jüri Gümnaasium	10, 11	36
Tartu Hiie kool	9	30
Tartu Tamme gümnaasium	10, 11, 12	59
Audru Keskkool	9	49
TTG	10, 11, 12	60
	KOKKU	311

Selleks, et võrrelda UNESCO ühendkoolide õpilaste andmeid nende õpilastega, kes ei ole maailmaharidusega kokku puutunud, kasutati 2012. aasta kontrollgrupi andmeid. Siis küsitlesime kolme klassitäit õpilasi erinevatest Eesti koolidest, kusjuures koolide valikul lähtusime sellest, et koolis ei õpetataks “Globaliseeruva maailma” valikkursust. Samuti arvestasime variatiivsust koolide suuruse ja asukoha suhtes koolide pingereas. Konkreetsete klasside valiku jätsime kooli otsustada. Sellisel viisil kogusime andmeid 70 õpilase kohta

Õpetajatele jagatud ankeetide abil uuriti nende teadmisi koolide osalusest võrgustikes, materjalide kasutamist ning nende hinnanguid õpilaste huvile ja aktiivsusele maailmahariduse osas. Eesmärgiks oli uurida just neid õpetajaid, kes anketeeritud õpilasi õpetavad. Selleks paluti need kooli juhtkonnal välja valida. Analüüsiks koguti vaid 62 õpetaja ankeetid. Valdkonniti olid kõige rohkem esindatud keeleõpetajad (27), kellele järgnesid reaalinete õpetajad (13). Võrdselt oli nii ühiskonna/ajaloo kui muude ainete õpetajaid.

Kool	Õpetajaid	Keeled	Ühiskond, ajalugu	Reaalained	Muu
Viimsi kool	17	9	2	6	0
Jüri Gümnaasium	13	9	2	1	1
Tartu Hiie kool	8	3	1	3	0
Tartu Tamme kool	-	-	-	-	-
Audru Keskkool	9	3	0	1	4
TTG	15	3	2	2	2
KOKKU	62	27	7	13	7

Uuringu tulemused I: õpetajate ja juhtkonna perspektiiv

Õpetajate ja juhtkonna perspektiivist: kokkuvõte ja soovitused

Intervjuude ja ankeetide põhjal võib anda järgmised soovitused UNESCO võrgustiku töö arendamiseks.

- UNESCO on prestiiži sisaldav märk, mis väljendab kultuurilisi väärtusi, kuid võrgustiku sisuline aspekt ning seotus maailmaharidusega ei ole õpetajate ja juhtkonna seas üheselt mõistetud. Pöörata tähelepanu UNESCO koolivõrgustiku olemuse ja selle seotuse maailmaharidusega paremaks kommunikeerimiseks koolidele.
- Lisaks formaalsele nõusolekule on juhtkonna sisuline toetus oluline maailmahariduse laiemaks levikuks koolis. Rõhutada juhtkonna ja rohkemate õpetajate sisulist kaasamist UNESCO koolivõrgustikku töösse. Töötada välja juhendid nende kaasamiseks.
- Sageli põhineb UNESCO võrgustik vaid ühele kontaktisikule koolis. Arendada UNESCO võrgustikus osalemise jätkusuutlikkust, kasutades selleks nii juhtkonna suuremat osalust kui ka aastaaruannete tagasisidestamist koolides. Kaaluda nede tegevuste sidumist UNESCO-le pühendatud päevaga.
- Kuna koolide aastaplaanid valmivad reegline septembri esimeseks nädalaks on kasulik informeerida koole järgmiseks õppeaastaks planeeritud tegevustest varem, soovitavalt juba kevadel. Kaasata koolide kontaktisikuid ja juhtkonda aastaplaani välja töötamisse.
- UNESCO võrgustikus osalemine on kommunikeeritud kooli koduleheküljel napilt ning viited sisulisele tegevusele puuduvad. Julgustada UNESCO võrgustiku sisulisi tegevusi ära tooma kooli kodulehel. Võimalusel siduda olemasolevaid ajaveebe kooli koduleheküljega.
- Arvestades koolide koolitusrahade vähendamist on õpetajate huvi meetodite praktiliste kasutamiste vastu eriti suur. Pakkuda õpetajatele koolituse meetodite kohta. Kaaluda võimalusi neid koolitusi läbi viia välismaa lektorite abil või viia õpetajad selleks välismaale.
- Kokkupuuted teiste koolidega Eestis ja välismaal on õpetajate ja juhtkondade hinnangul tagasihoidlikud. Arendada UNESCO võrgustikutööd kontaktide vahendamisel eriti Põhjamaades aga ka mujal Euroopas. Vahendada projektisoove koolide vahel.

Võrgustikes osalemine

Kõik uuritud koolid osalevad mitmetes erinevates võrgustikes ja projektides. Kõige levinumad võrgustikud on UNESCO, Comenius, Tervist Edendav Kool ja Kiusamisvaba kool. Paljud koolid kuuluvad lisaks teaduseprojektidesse ja – võrgustikesse (koostööd ülikoolide jt teadusasutustega).

Õpetajate ning juhtkonna liikmete teadmised sellest, millistes võrgustikes nende kool osaleb, varieerub. Mõned õpetajad on osanud ankeedis loetleda pea kõiki võrgustikke, kus kool tervikuna osaleb ning lisada ka neid, kus osalevad nemad õpetajana. Teised õpetajad oskavad nimetada ainult mõne üksiku võrgustiku. Samas kõige enam nimetatud võrgustike seas on Comenius projekt ning UNESCO võrgustik. Intervjueeritud direktorid on üldjuhul teadlikud projektides ja võrgustikes osalemisest, kuid mõningatel juhtudel ei oma ülevaadet projektide igapäevasest tööst.

Mida tähendab UNESCO kooliks olemine ja miks UNESCO koolidega ühinetakse? Intervjuudes koolide juhtkonna ja õpetajatega selgus, et puudub ühtne arusaam, mis on UNESCO kool ning mida täpselt see koolile annab. UNESCO kooliks olemist nähti kui loomulikku sammu maailmaharidusega tegelemise järel. Õpetajate nägemuses oli UNESCO kool n.ö. katustermin või tunnustus selle eest, et kool tegeleb maailmahariduse andmisega. Heaks näiteks on järgmine katkend intervjuust UNESCO kontaktisikuga:

Me enne olime seotud nende maailmahariduslike projektidega, ja siis loogiliselt edasi oligi see, et ühinesime. Projektide pealt me vaatasime, et sobituksime või saaksime. Siis me lähksime sinna kogunemisele ja mõtlesime, et me liitume. Meid võeti vastu. ... Me läksime puhtast uudishimust sinna esimesele koosolekule... Iseenesest meie jaoks suur samm. UNESCO ise on auväärne... Ja kuulates seal teisi koole, tekkisid suurelt kohe mõtteid, mida edasi teha ja millega edasi minna.

Intervjuudes selgus, et igapäevaselt või tavatöös ei ole koolid harjunud kasutama UNESCO kooli nime. Pigem räägitakse maailmaharidusest. Näiteks ühe intervjuu käigus, kui olime pikalt rääkinud UNESCO koolist, tunnistas üks õpetaja, et ta kasutab seda sõna ainult sellepärast, et intervjueerija pakkus selle välja. Sisuliselt pidas ta silmas maailmahariduslikke tegevusi. Paljudes intervjuudes kasutati ka UNESCO/maailmahariduse kohta väljendust “see, mida Mondo pakub”.

Iseloomulik on ka see, et ankeetides jäeti küsimus “Milline on Sinu hinnangul UNESCO võrgustikus osalemise olulisemad mõjud” tihti vastamata. Sellele küsimusele vastasid umbes pooled õpetajatest, ning statistiliste üldistuste tegemine nii väikese vastajate arvuga ei ole võimalik.

Intervjuudes õpetajate ja juhtkonnaga selgus, et võrgustikku kuulumine tähendab erinevaid asju erinevatele osapooltele. Õpilaste puhul räägiti peamiselt väärtustest, mida õpilastele edasi antakse või midagi UNESCO/maailmaharidus annab; õpetajate puhul räägiti nii materjalidest/meetoditest, ideedest kui ka

inspiratsioonist, mida UNESCO/maailmahariduse kaudu on võimalik saada; juhtkond aga rõhutas prestiiži, tunnustust ja võimalust kooli turundada.

Ülejäänud õpetajate suhtumine koolis aga ei ole läbivalt positiivne. Kooli kontaktisikud rõhutasid, et teiste õpetajate suhtumine võrgustikesse on samuti väga erinev. Näiteks ütles üks õpetaja:

Koosolekutel võin ma ju infot jagada, aga kes seda kuulab. Ma juba tean, millised õpetajad on need, kelle poole tasub pöörduda. Kelle tunni ajal saab seda või teist projekti teha, kes lubavad ära.

Nii selle kui ka teiste õpetajate jutust tuli välja seisukoht, et kooli juhtkonna toetus on väga oluline nii rohkemate tegevustega tegelemisel kui ka üldiselt maailmahariduse levikul koolis. Küsimus ei ole niivõrd positiivses suhtumises UNESCO kooliks olemisse (see on olemas kõigis koolides olenemata direktori seotusest) kui võrd juhtkonna toetus ja teadlikkus igapäevasest tööst. Sellest sõltub, kui paljudes projektides osaletakse, kui paljud õpetajad annavad maailmaharidust ning see, kuidas hinnatakse maailmahariduse olulisust õpilaste jaoks (siimase kohta vt allpool).

Mis puutub võrgustiku enda ärakasutamisse, siis ilmned, et teiste UNESCO koolidega on kõige enam kokkupuuteid seoses ÜRO simulatsiooniga, kuid juhtkond ning õpetajad peavad selle heaks küljeks just organiseeritust, mis ei nõua isiklikku initsiatiivi. Muu koostöö teiste koolidega on samuti eelkõige projektipõhine. Vähesed koolid algatavad üritusi. Märkimisväärne on see, et kui koolid midagi organiseerivad, siis selline initsiatiiv märgiti ära ka teiste lähedalasuvate koolide intervjuudes. Seega võib hinnata koolide initsiatiivi omavaheliseks suhtluseks pigem tagasihoidlikuks, kuna ei taheta võtta lisakohustusi, kuid koolide suhtumist ettevalmistatud projektides osalemisse saab pidada pigem avatuks. Eelduseks nimetati head eeltööd ja organiseeritust (see ei sunni ei juhtkonda ega õpetajad võtma lisakohustusi); häid eelnevaid kogemusi koolide või projektidega ning sobitumist kooli aastaplaani või muude projektidega.

Pea kõigis intervjuudes toodi välja soov rohkemate kontaktide järele UNESCO koolidega välismaal. Toodi välja ka soov, et UNESCO võrgustik võiks rohkem tähelepanu pöörata kultuurilistele vahetustele läänemaailmas, mitte ainult globaalse lõunaga. Koolid teevad individuaalselt pingutusi selle nimel, et leida ühisteks projektideks koole (eriti Põhjamaades), kuid nende kontaktide leidmist ei peeta kergeks ning võrgustiku tuge selles osas peetakse nõrgaks. Positiivselt märgiti ära ühised reisirid õpetajatele välismaa koolidega tutvumiseks. Eelkõige oodatakse sellistelt reisidelt uudseid lahendusi meetodite kasutamisel, kuid ka sotsialiseerumist ning teiste kultuuridega tutvumist.

Infovahetus ja tegevuste planeerimine UNESCO võrgustiku töös

Kuuest uuritud koolist nelja kooli kodulehel on avalehel ära toodud nende võrgustike logod, milles osaletakse (sh UNESCO logo). Samuti mainiti

intervjuudes, et UNECSO logo kasutatakse kooli infokirjades. Lisaks logole piirdub kodulehekülgedel info kuuluvuse mainimisega. Kolme kooli kodulehel on infot Comeniuse projektide kohta, lühidalt on ära toodud Tervist Edendava Kooli ja teadusprojektide tegevused. UNESCO ja maailmahariduslike projektide kohta kooli kodulehekülgedel sisulist infot ei ole. Kahel koolil on ajaveeb, kuhu UNESCO/maailmahariduse kontaktisik on kirja pannud kooli vastava tegevuse. Kooli lehel viidet sellele ei ole. Kummaski blogis ei ole viimase aasta jooksul sissekandeid lisandunud. Intervjuudes selgus, et põhjuseks on kunagise maailmahariduse projekti kontaktisiku ja eestvedaja väsimine või lahkumine koolist.

Füüsiliselt on kuuest koolist viie fassaadil nähtaval UNESCO koolide tahvel.

Õpetajate informeeritus UNESCO tegemistest sõltub ennekõike sellest, kuidas on info liikumine kooli sees korraldatud ning kui lähedalt on kooli juhtkond maailmahariduse juhtimisega seotud. Nii intervjuudes kui ankeetides toodi välja, et kui koolil on oma infolist või infovahetussüsteem, siis levib info selle kaudu. Lisaks sellele, kui juhtkond osaleb igapäevaselt maailmahariduse jm projektide tegevusega, siis levib info laiemalt. Näiteks puudutatakse maailmahariduslikku tegevust ka regulaarsetel koosolekutel. Kui juhtkond ei ole seotud igapäevaselt maailmaharidusega, siis on sellealase info levimine pigem kontaktisiku enda teha ning see levib koolis sees pigem suuliselt või jääb muul moel suhteliselt kitsale ringile.

Nendes koolides, kus infovahendaja rollis on eelkõige kontaktisik, toodi välja, et Mondo toetus juhtkonna kaasamiseks või projektimeeskonna tekkimiseks kooli sees oleks teretulnud. Sellisel juhul loodeti seda, et rohkemad inimesed panevad tähele Mondo või AKÜ poolt kooli listi saadetud kirju ja seda infot on kergem laiemalt levitada. Sellisel juhul oleks ka kergem leida toetust projektidele, mis ainult kontaktisiku eestvedamisel sõltuvad peamiselt õpetajate enda initsiatiivist. Samuti on väiksem võimalus, et ühe eestvedaja väsimisel või lahkumisel projekti järjepidevus lakkab (nagu see on mõnes koolis toimunud).

Info ajastamise osas rõhutati seda, et enamus suurematest projektides (nt ÜRO simulatsioon, aga ka muud pikemad või rohkem ressursi nõudvad projektid) on juba kirjutatud või peaksid olema kirjutatud koolide aastaplaanidesse. Aastaplaan on dokument, mille alusel plaanitakse ühe õppeaasta tegevusi. Toodi välja, et palju infot maailmahariduslike projektide kohta võib kooli jõuda liiga hilja, et seda kergesti aastaplaani lisada. Plaani tegemine algab kevadel ning formaalselt peab see valmis olema 1. septembriks (ehkki praktikas toimub viimane paikaloksutamine septembri jooksul). Koolijuhid tõid välja, et Mondo poolt korraldatud UNESCO/maailmahariduse koosolekud toimuvad siis, kui tegevuste planeerimine on viimases järgus ning info tegevuste kohta peaks olema pikemalt ette planeeritav. Ehkki ka jooksvalt on aastaplaani võimalik tegevusi lisada, on see keerulisem. Näiteks toodi välja Teaduskonverentsi toimumise aeg, mis ühes koolis sattus perioodi, kui koolis tehtavad teadustööd ei ole veel valmis; samuti toodi välja koolituste ja reise ebasobiv ajastus.

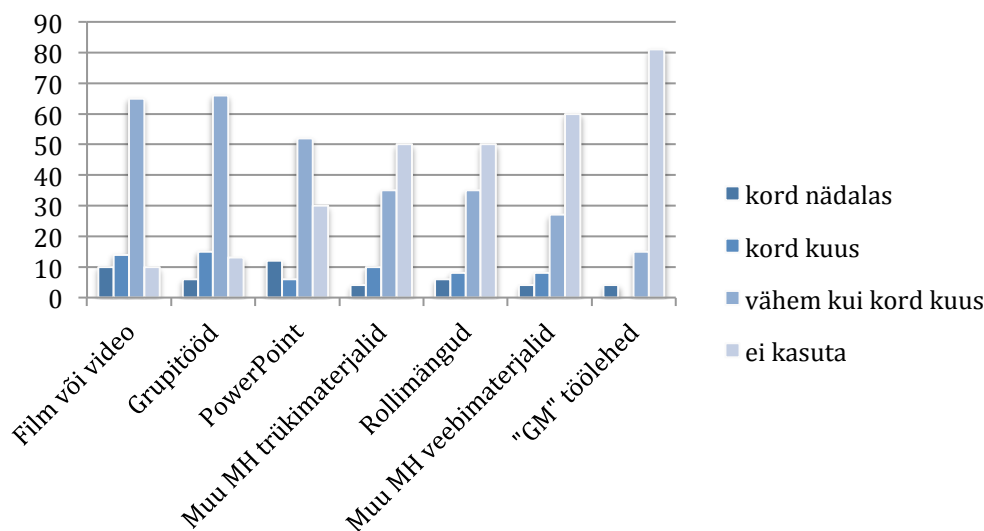
Infovahetuse osas oli jutuks ka kooli poolt UNESCO võrgustikus osalemise tingimuseks olev aastaaruannete tegemine. Õpetajad nentisid, et seda aruannet saaks paremini integreerida võrgustiku töösse. Esiteks rõhutati seda, et ehkki aruande tegemine on keeruline ja aeganõudev, ei saa koolid selle edasise sautuse kohta tagasisidet. Seepärast kaheldakse selle otstarbekuses ning peetakse seda pigem formaalseks ülesandeks. Aruande potentsiaalselt positiivse funktsioonina panid osad õpetajad ette, et seda võiks kasutada ka informatsiooni jagamisel uutele, värskelt kooliga ja UNESCO/maailmaharidusega kokku puutuvate õpetajate teavitamisel. Kuna aruandes loetletakse ja kirjeldatakse kooli tegevusi, annaks see ülevaate juba toimunud (nii oma koolis kui ka teistes UNESCO koolides) ka uutele õpetajatele. Selliste aruannete tutvustamine võiks toimuda ka infopäeva vormis kooliaasta alguses, mis suurendaks teiste õpetajate huvi maailmahariduse ja UNESCO võrgustiku tegevuse vastu. Samuti aitaks see kaasa järjepidevuse tekkimisele.

UNESCO võrgustikku kuulumise positiivse mõjuna mainiti võimalust osaleda koolitustel (sh välismaal), mis puudutavad ennekõike metoodikat. Mõned koolijuhid mainis muutunud rahastustingimusi, mis ei võimalda koolil endises mahus koolitusi finantseerida. Seepärast peetakse eriliselt hinnaliseks kas tasuta või stipendiumi abil tasustatud koolitusi. Info nende toimumise kohta võiks samuti olla aegsasti kättesaadav (ehkki tõdeti, et koolitused on populaarsed ning need saavad kiiresti täis).

Maailmahariduslike materjalide jt ressursside kasutus

Ankeetküsitlusest õpetajatele selgus, et maailmahariduslike teemade õpetamisel on ankeedis küsitud meetoditest kõige enam kasutusel filmid ja videod (10% kasutab neid kord nädalas ning vaid 10% õpetajatest ei kasuta neid üldse). Suhteliselt vähe kasutati Mondo poolt pakutavaid veebi ja trükimaterjale ning rollimänge. Kõige vähem leidsid kasutamist "Globaliseeruva maailm" õpiku töölehed, mida kasutas üldse ainult 19% õpetajatest (ehk 9 õpetajat). (Täpsemate analüüside tegemiseks, nt mis valdkonna õpetajad mõnda meetodit kasutab, vastajate arvust kahjuks ei piisa.)

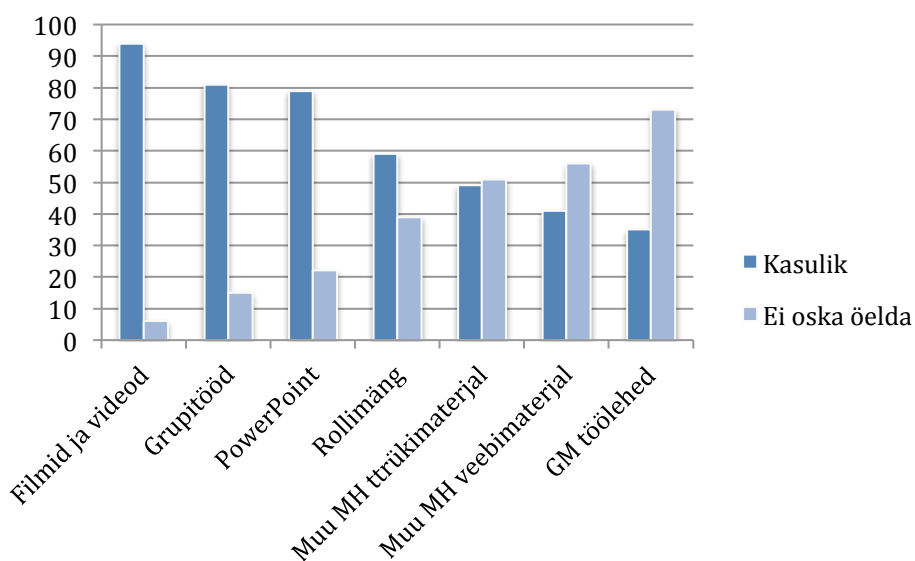
Table 1 Töövahendite kasutamine (% vastanutest)

Samas, Mondo poolt pakutud materjalide valiku üle olid õpetajad intervjuudes üldiselt rahul. Intervjuudes mainiti küll seda, et füüsiliste materjalide hankimine on keeruline, kuna “linna satutakse harva”. Märgitakse ka, et uute materjalide lisandumise kohta võiks Mondo välja saata jooksvat infot.

Palusime õpetajatel hinnata, kui kasulikud on erinevad materjalid. Oodatult selgus, et rohkem kasutatavaid materjale peetakse üldjuhul kasulikumateks kui vähemkasutatuid. Neid, kes märkisid materjali “kasulikuks”, oli üldiselt rohkem kui neid, kes materjali kasutasid. Märkimisväärne on ka asjaolu, et ehkki ankeedis oli selline võimalus, siis “suhteliselt kasutu” varianti valis ainult üks õpetaja.

Table 2 Õpetajate hinnang töövahendite kasulikkusele (% vastanutest)

Ankeetides toodi välja 13 märksõna soovitud materjalide kohta, 5 nendest puudutas mingil moel filme. Sooviti eestikeelseid (dokumentaal) filme või siis ingliskeelseid subtiitreid ingliskeelsete filmide juurde; samuti sooviti töölehti filmide juurde. Soovide hulgas mainit lisaks ära materjalid algklassidele, keskkonna saastamisega seotud materjale ning võrdlustabeleid erinevatel teemadel.

Palusime õpetajatel hinnata, kui võrd suureks peavad nad õpilaste huvi maailmahariduse vastu võrreldes teiste ainetega ning kui aktiivselt õpilased osalevad maailmahariduslike teemade arutelus. Selgus, et pisut rohkem õpetajaid peavad maailmahariduslikke teemasid õpilaste jaoks keskmiselt rohkem huvitavamaks (30%) kui vähem huvitavamaks (12%). Samas peavad õpetajad õpilaste aktiivsust maailmahariduse osas õige pisut väiksemaks (22%) kui suuremaks (16%). On näha tendentsi, et koolides, kus intervjuude põhjal võib öelda, et juhtkonna toetus ning õpetajate kaasatus on suurem, peavad rohkemad õpetajad ka laste huvi mõnevõrra suuremaks kui nendes koolides, kus juhtkonna toetus ja kaasatus on väiksem.

Uuringu tulemused II: õpilaste perspektiiv

Õpilaste perspektiivi kokkuvõte

Milline on keskmine UNESCO kooli õpilane? Tema erinevus tavakooli õpilasest on väike. Teda ei iseloomusta suurem huvi ülemaailmsete probleemide vastu, nende probleemide oluliseks pidamine ega ühiskondlik aktiivsus. Nagu teisedki õpiased, saab ta enamuse oma teadmistest internetist, telekast või ajakirjandusest, ehkki ajakirjanduse kasulikkust peab ta pisut väiksemaks kui tavakoolide õpilased. Koolis on ta pisut enam kokku puutunud rollimängude ja projektitöödega ning peab neid kasulikumaks kui tavakoolide õpilased. UNESCO kooli õpilane on pisut aktiivsem kui tavakooli õpilane. Ta on osalenud meelavaldustel või korraldanud üritusi veidi rohkem kui tavakooli õpilane. Samuti on ta enam tarbinud õiglase kaubanduse tooteid. Kahes valdkonnas – vaesus ja inimõigused – peab ta oma teadmisi veidi paremaks kui tavakooli õpilane. Väärtustelt sarnaneb ta samuti tavakooli õpilasele, kuid erinevalt teistest suhtub ta negatiivsemalt rahvuslikku segregatsiooni ja positiivsemalt varanduslikusse ebavõrdsusse.

Kokkuvõtlikult võibki kõige üllatavamaks uurimistulemuseks pidada seda, kui vähe erinevad UNESCO koolide lapsed tavakoolide õpilastest. Võrreldes 2013. aastal läbi viidud uuringuga, kus fookuses olid “Globaliseeruv maailm” erikursuse läbinud õpilased, on erinevused pea olematud. Erikursuse õpilased erinesid tavakoolide õpilastest nii teadmiste, aktiivsuse kui hinnangute poolest.

Nende tulemuste tõlgendamise esimeseks ja kõige selgemaks võimaluseks on see, et esmakordselt uuringu ajaloos pöörasime tähelepanu koolile kui tervikule, mitte spetsiaalselt väljavalitud käesoleval õppeaastal maailmaharidusest saanud või valikkursust kuulanud õpilastele nagu varasemates uuringutes. Enamus koolides anketeeriti kõikide klasside õpilasi segiläbi. See viitab intervjuudes selgunud asjaolule, et maailmahariduse andmine põhineb enamus koolides väheste või mõne üksiku õpetaja initsiatiivil ja pingutusel ning maailmahariduse levimisvõime koolis on suhteliselt väike. Ehkki on mõningaid koole, kus maailmaharidus on tugevalt integreeritud õppetöösse, siis UNESCO ühendkooli staatus seda otseselt ei garanteeri.

Spekulatiivsema tõlgenduse aga võime saada, vaadates eelpoolmainitud erinevusi UNESCO ja tavakoolide õpilaste vahel. Arvestades seda, et UNESCO kooli nimetus kätkeb endas prestiiži, võib järeldada, et need koolid omavad võimekust lisaks igapäevase õppetööle ka oma kooli arendamiseks. Koolid on pisut innovaatilisemad, võimalik, et ka veidi jõukamad kui tavakoolid. Selle tulemusena kasutatakse koolides pisut rohkem uudseid õppevahendeid (rollimängud, õppetöövälised projektid). Sellistesse koolidesse on pisut suurem konkurss ning nagu uuringud maailmas näitavad, on suurem konkursi puhul eelistatud kõrgema sotsiaalmajandusliku positsiooniga perekondadest pärit lapsed. Seega on võimalik, et mõned õpilaste seas täheldatud erinevused (suurem teadlikkus inimõigustest ja vaesusest, majandusliku ebavõrdsuse tolereerimine ja õiglase kaubanduse toodete tarbimine, samuti pisut suurem aktiivsus) tulenevad pigem sotsiaalmajanduslikest erinevustest kui õpetuse sisust.

Teadlikkus üleilmsetest probleemidest

Õpilaste hinnang oma teadlikkusele üleilmsetest probleemidest oli väga nõrgas korrelatsioonis nende UNESCO koolides õppimisega ainult kahe teema puhul: inimõigused ja globaalne vaesus. Teiste teemade puhul (ränne, kirjaoskamatus, keskkonnaprobleemid, inimõigused, konfliktid, keskkond) ei olnud korrelatsioon statistiliselt oluline.

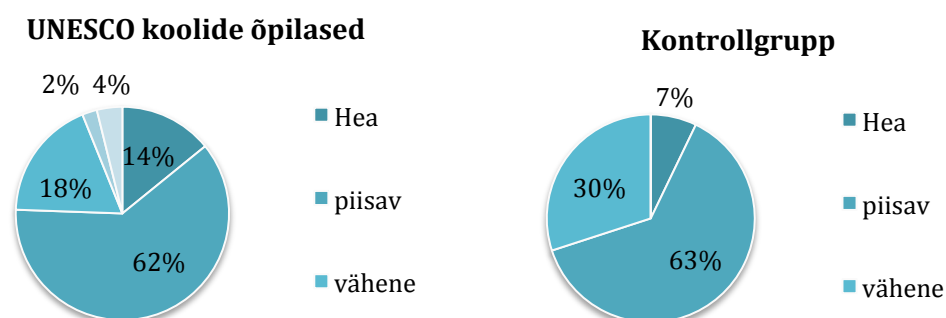
Table 3 UNESCO võrgustikus osalemise seos hinnanguga oma teadmistele

Inimõigused	0,11
Vaesus	0,1
Immigratsioon	Korrelatsioon puudub
Keskkond	Korrelatsioon puudub
Kirjaoskamatus	Korrelatsioon puudub
Konfliktid	Korrelatsioon puudub

Väga nõrga korrelatsiooniga vaesuse ja inimõiguse teemad viitavad aga sellele, et mõningal määral hindavad UNESCO võrgustiku õpilased nendes valdkondades oma teadmisi kõrgemateks, millest võib järeldada, et nendest teemadest räägitakse UNESCO koolides mõnevõrra rohkem. Korrelatsioonide puudumine teistes valdkondades aga viitab sellele, et õpilaste hinnangud oma teadmistele ei sõltu sellest, kas nad osalevad UNESCO koolivõrgustikus või mitte.

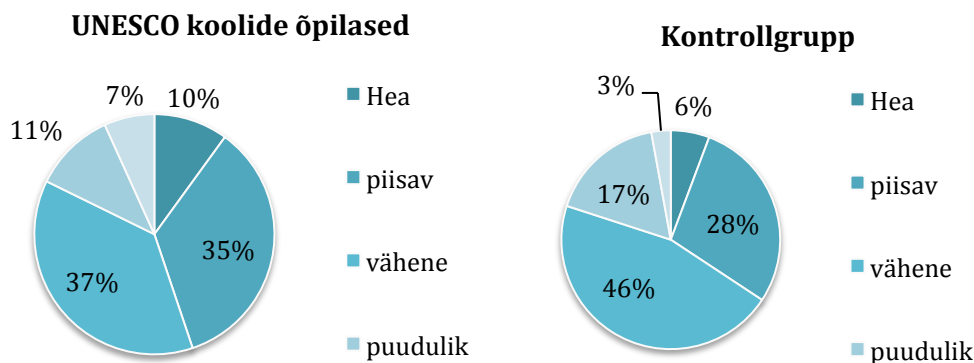
Eraldi joonistel on välja toodud teadlikkuse protsendid nende teemade lõikes, mille puhul ilmnes seos UNESCO koolides osalemise ja kõrgema teadlikkuse vahel.

Table 4 Teadlikkus üleilmsest vaesusest

Kui piisavaks pidas oma teadmisi üleilmse vaesuse kohta sarnane protsent õilastest, siis heaks pidas neid kaks korda rohkem UNESCO koolide õpilasi (14%) kui kontrollgrupi õpilasi (7%), samas kui väheseks pidas UNESCO koolide õpilastest neid peaaegu kaks korda vähem (18%) kui kontrollgrupi õpilaste hulgast (30%).

Table 5 Teadlikus inimõigustest

Inimõiguste osas pidas oma teadlikkuseks heaks või piisavaks 45% UNESCO koolide õpilastest ja 34% kontrollgrupist; väheseks või puudulikuks aga 48% UNESCO koolide õpilastest ja 63% kontrollgrupist.

Hinnang oma teadlikkusele ei sõltunud ka vastaja soost või vastajate vanusest. See tähendab, et tüdrukute ja poiste hinnangud oma teadmistele on sarnased nii UNESCO koolide õpilaste kui kontrollgrupi seas. Samuti ei hinnanud kõrgemate klasside õpilased oma teadlikkust suuremaks, st. teadmised ei sõltu vanusest või koolitee pikkusest.

Traditsiooniliselt küsisime, kui oluliseks peavad õpilased mõistmist, mis maailmas toimub. Ehkki sarnaselt eelmistele aastatele pidas mõnevõrra rohkem õpilasi UNESCO koolidest väga oluliseks mõista, miks maailmas on probleemid, siis statistiliselt olulist seost UNESCO koolide õpilaste ja kontrollgrupi õpilaste hinnangute vahel ei eksisteerinud. Maailma probleeme pidas oluliseks mõista 84% UNESCO koolide õpilastest ja 86% kontrollgrupi õpilastest.

Table 6 Minu jaoks on oluline mõista, miks maailmas on probleemid (% vastanutest)

	2014	2013	2012	2010				
	UNESCO koolide õpilased	Kontroll-grupp	GM kursusel osalejad	Kontroll-grupp	Maailma-haridust saanud õpilased	Kontroll-grupp	Maailma-haridust saanud õpilased	Kontroll-grupp
Nõustun täielikult	30%	20%	39%	20%	32%	16%	38%	17%
Nõustun	54%	66%	55%	66%	53%	65%	53%	59%
Ei nõustu	7%	6%	3%	6%	6%	10%	4%	11%
Kindlasti ei nõustu	2%	-	1%	-	1%	-	-	1%
Ei oska öelda	7%	9%	2%	8%	8%	9%	4%	11%

Selles osas, kuivõrd suureks probleemiks peavad õpilased spetsiifilisi valdkondi, saame võrrelda UNESCO koolide õpilaste hinnanguid nii nende õpilastega, kes 2013. aastal läbisid "Globaliseeruva maailma" valikkursuse kui ka kontrollgrupi

õpilastega. Selgus, et UNESCO koolide õpilased ei erine kontrollgrupist, küll aga erinevad mõlema grupi hinnangud GM kursusel osalenud õpilaste omadest. GM kursusel osalejad peavad üleilmseid probleeme olulisemaks kui teised kaks gruppi, nagu näha tabelis 5.

Table 7 Oluliseks peetud üleilmsed probleemid (% vastanutest)

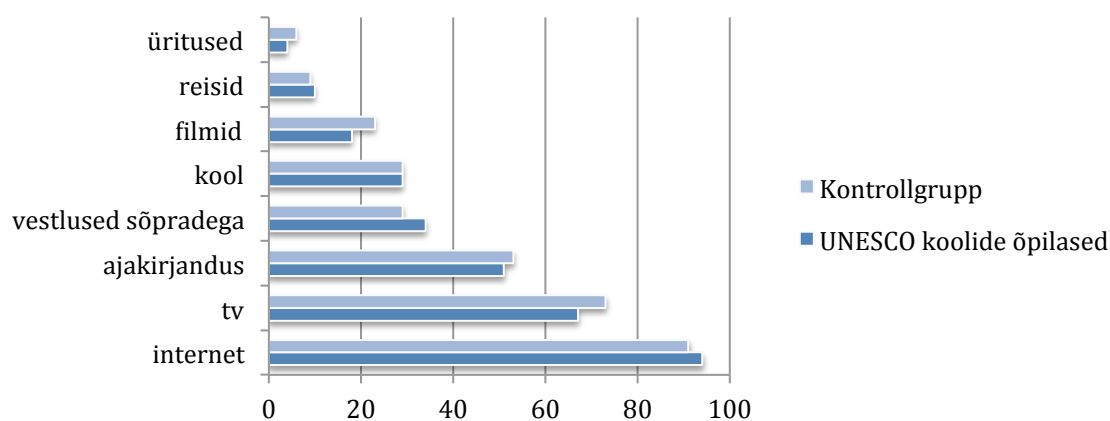
	UNESCO koolide õpilased	GM kursusel osalejad (2013)	Kontrollgrupp
Keskkond	70%	84%	76%
Inimõigused	71%	84%	70%
Kirjaoskamatus	60%	75%	59%
Konfliktid	67%	59%	60%
Ebavõrdsus	31%	57%	30%
Migratsioon	21%	46%	29%

Seega kokkuvõtlikult võib öelda, et UNESCO koolide õpilaste hinnangud oma teadmiste üleilmsete probleemide kohta ning nende probleemide oluliseks pidamine ei eristu pea üldse tavakoolide õpilaste omadest. Vaid inimõiguste ja globaalse vaesuse teemadel peavad UNESCO koolide õpilased oma teadmisi pisut paremaks kui tavakoolide õpilased.

Infokanalite olulisus ja kasulikkus

Infokanalite pingerida, mida peeti oluliseks üleilmsete probleemide kohta info hankimisel oli sarnane eelmiste aastate uuringutega. Kolm kõige olulisemat infokanalit olid Internet, televisioon ja ajakirjandus. Kooli oli alles viiendal kohal. Erinevusi kontrollgrupi ja UNESCO koolide õpilaste vahel ei esinenud. Meenutuseks, et 2013. aasta uuringus olid “Globaliseeruv maailm” kursusel osalejate jaoks nii kool kui filmid olulisemad infoallikad kui kontrollgrupi jaoks.

Table 8 Oluliseks peetud infokanalid (% vastanutest)

Uurides, kui kasulikuks peavad õpilased vastavaid infokanaleid, ei selgunud samuti märkimisväärseid erinevusi UNESCO koolide ja teiste õpilaste vahel.

Ainuke seos õpilaste hinnangutes infokanalitele oli nõrk negatiivne korrelatsioon (-0.1) ajakirjanduse osas, st UNESCO koolide õpilaste jaoks on ajakirjandus veidi vähem kasulik infokanal kui kontrollgrupi jaoks. Võimalik, et nende koolide õpilased on ajakirjanduse osas pisut kriitilisemad. Selline tulemus ühtib eelmise aasta uuringuga, kus “Globaliseeruva maailma” kursusel osalejad pidasid ajakirjandust vähem kasulikuks infoallikaks (-0.19) kui kontrollgrupi õpilased.

Õppevahendite ja –meetodite kasutamine

Uurisime, kui tihti kasutatakse UNESCO koolides maailmahariduses levinud töövahendeid: töölehti, powerpointi, filme, grupitööd, rollimänge ja projektitööd. Selgus, et UNESCO koolides kasutatakse mõnevõrra sagedamini rollimänge ja projektitööd, kuid teisi töövahendeid kasutatakse harvem. Neid õpilasi, kes vastasid, et töövahendeid ei kasutata üldse, oli UNESCO koolides rohkem kõikide töövahendite puhul.

Table 9 Kasutavad töövahendeid vähemalt kord kuus (% vastanutest)

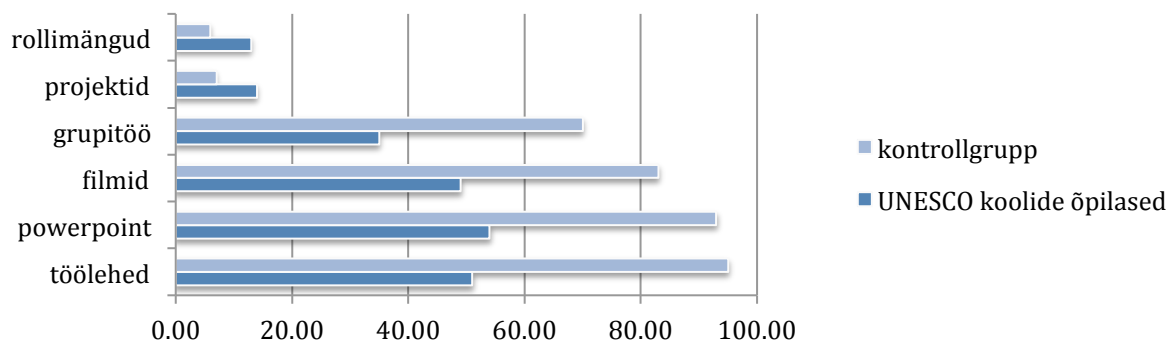
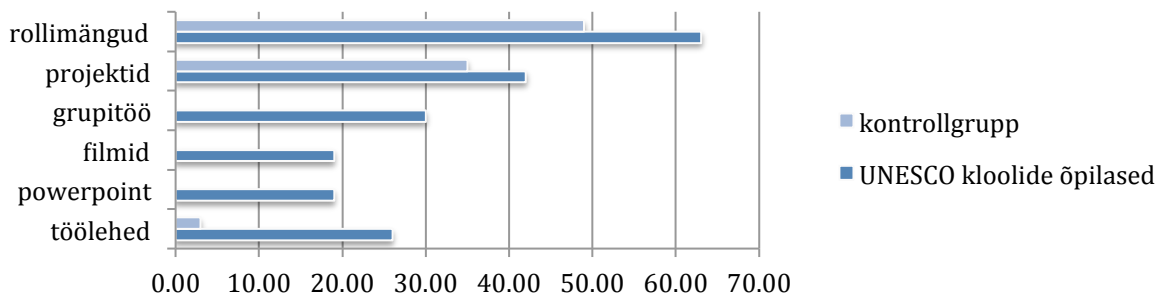

Table 10 Ei kasuta töövahendeid (% vastanutest)

Töövahendite kasutamise sagedus on olulisel määral seotud kooliga. Selgitusi sellele võib leida nii kooli suuruse kui muude põhjuste seas, mis selgusid intervjuudest kooli juhtkonnaga (kooli kallak, hetkeolukord). Väiksemates koolides kasutatakse erinevaid töövahendeid rohkem kui suuremates koolides. Eriti suur on erinevus grupitöö ja rollimängude puhul. Tehnikakallakuga koolis rollimänge praktiliselt ei kasutatud, kuid teistest enam kasutati projektitööd. Samas, projektitööd ei kasutatud praktiliselt üldse suure koolis, kus toimusid parasjagu suured muutused ning nii õpetajate kui juhtkonna võimalused lisaülesanneteks olid piiratud.

Kasutamise sagedus mõjutab ka õpilaste arvamust materjalide kasulikkusest. Projektitööd ja rollimänge pidasid UNESCO koolide õpilased sagedamini kasulikuks kui kontrollgrupi õpilased. Neid õppevahendeid, mida UNESCO koolides vähem kasutati (töölehed, filmid ja powerpoint) pidasid aga sagedamini kasulikuks kontrollgrupi õpilased.

Table 11 Töövahendid, mida peetakse kasulikuks (% vastanutest)

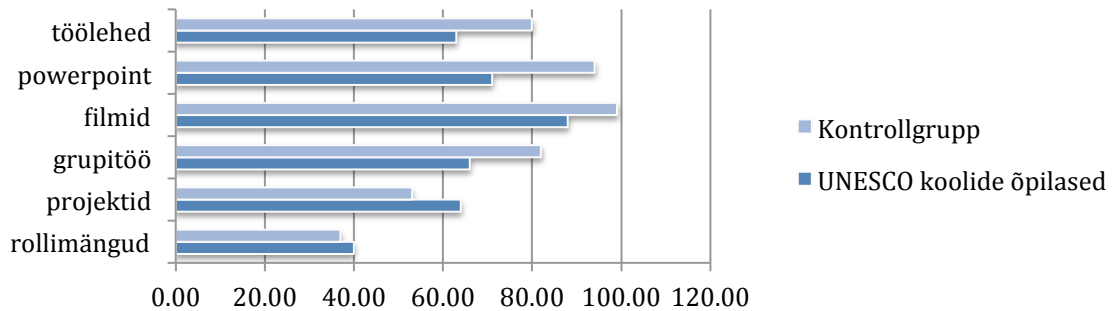
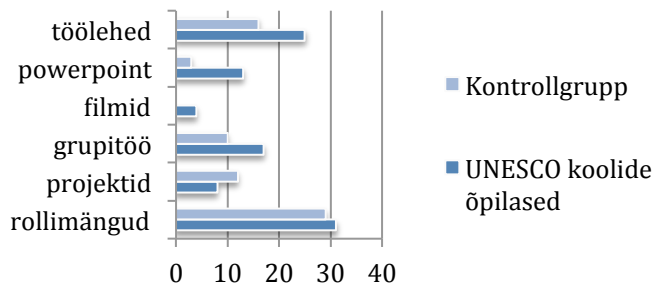

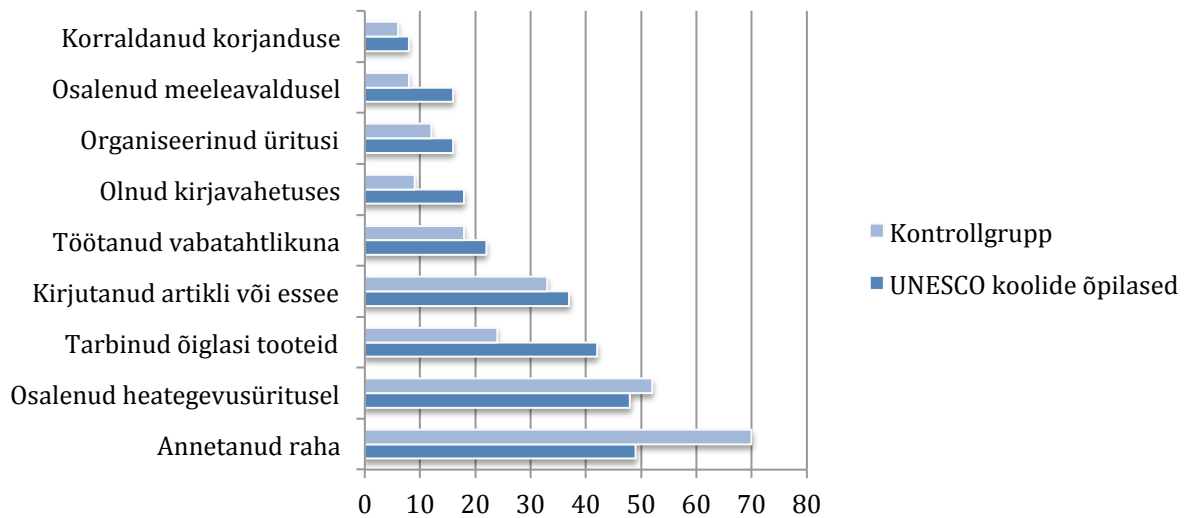
Table 12 Töövahendid, mida peetakse kasutuks (% vastanutest)

Õpilaste aktiivsus ja huvi poliitika vastu

Populaarsemate aktiivsuse vormide pingerida ei ole aja jooksul oluliselt muutunud. Endiselt on esirinnas annetamine (70% kontrollgrupist ja umbes pooled UNESCO koolide õpilastest) ja heategevuslikel üritustel osalemine (umbes pooled kõikidest õpilastest). Kui artikleid või esseesid on kirjutanud mõlema grupi õpilased umbes võrdselt, siis UNESCO koolide õpilased on sagedamini tarbinud õiglase kaubanduse tooteid (42% pro 24%). Samuti on märkimisväärne tendents, et kui passiivseid aktiivsuse vorme esineb sagedamini kontrollgrupi õpilaste seas, siis UNESCO koolide õpilased on sagedamini osa aktiivselt osalenud: korraldanud üritusi, korjandusi, olnud vabatahtlik või osalenud meelevalduses.

Table 13 Õpilaste aktiivsus (% vastanutest)

Sarnaselt varasemaga on tüdrukud poistest ohvrimeelsemad: nad on sagedamini teinud annetusi (62% pro 42%), töötanud vabatahtlikuna (28% pro 16%) ning osalenud heategevuslikul üritusel (59% pro 42%). Teisi aktiivsuse vorme harrastavad naissoost õpilased samuti pisut enam kui mehed, kuid erinevused jäävad statistilise vea piirimaile.

Ehkki mõnevõrra rohkem UNESCO koolide õpilastest märkis, et on väga huvitatud poliitikast (30% pro 23%), ei ole huvi poliitika vastu siiski statistilises korrelatsioonis UNESCO koolis käimisega. 11% kõikidest õpilastest ei huvitu poliitikast üldse.

Samuti sarnaselt varasemaga on poliitika huvi üsna oodatult seotud aktiivsusega. Need, kes “huvituvad väga” poliitikast tegelevad sagedamini pea kõikide aktiivsuse vormidega (va kirjavahetuses olemine): nad on sagedamini tegelenud vabatahtliku tööga (38% pro 11%), teinud sagedamini annetusi (30% pro 11%), osalevad tihedamini heategevusüritustel (33% pro 11%), on rohkem korraldanud korjandusi (33% pro 13%), osalenud meeleavaldustel (38% pro 15%), organiseerinud üritusi (39% pro 9%), tarbinud õiglasi tooteid (36% pro 14%) ja isegi kirjutanud esseesid (37% pro 7%).

Väärtused

Uurisime ka sellel aastal noorte inimeste väärtusi kasutades selleks vastasvaidete paare kuuel teemal: rahvuslik integratsioon, sooline võrdõiguslikkus, loodushoid, majanduslik (eba)võrdsus, ühiskondlik aktiivsus ja sõjaline sekkumine.

Keskliste võrdluses selgub, et UNESCO koolide õpilased erinevad kontrollgrupi õpilastest rahvusliku integratsiooni ja majandusliku võrdsuse küsimustes (korrelatsioon mõlemal 0.12). Skaalal, kus 1 tähistab täielikku nõustumist ja 10 mittenõustumist väitega “Eri rahvusest õpilased peaksid käima ühes koolis”,

selgus, et UNESCO koolide õpilased arvavad sagedamini, et eri rahvustest õpilased peaksid käima samas koolis (keskmine vastus 3.9) kui kontrollgrupi õpilased (keskmine vastus 4.9). Skaalal, kus 1 tähistab täielikku nõustumist ja 10 mittenõustumist väitega “Majanduslik ebavõrdsus on hea, sest nii säilib inimestel motivatsioon tööd teha” oli UNESCO õpilaste keskmine vastus 5.7 ja kontrollgrupi vastus 6.8. Teistes küsimustes erinevusi UNESCO ja tavakoolide õpilaste vahel ei esinenud. Kõik õpilased kalduvad pooldama soolist võrdsust (keskmine vastus UNESCO õpilastel 2.53 ja kontrollgrupis 2.8); loodushoidu (mõlemal võrdselt 3.4), ühiskondlikku aktiivsust (vastavalt 2.7 ja 3) ja rahu (mõlemal 6.4).

Sellest tuleb järeldada, et UNESCO koolide õpilased on rohkem rahvusliku eristumise vastu ent majandusliku eristumise poolt kui tavakoolide õpilased. Huvitav on siinkohal kõrvutada neid tulemusi esimese küsimusega teadmiste kohta üleilmsetest probleemidest. Selles küsimuses hindasid UNESCO koolide õpilased enda teadmisi inimõiguste ja vaesuse osas kõrgemaks kui kontrollgrupi koolide õpilased. Siin võivad tekkida küsimused, kas sellised kokkulangevused sõltuvad õpetuse sisust või õpilaste sotsiaalmajanduslikust taustast, kooli prestiižist vm segavatest muutujatest, mida ankeedis ei küsitud.